

Jānis Bičolis, literātūrzinātnieks un folklorists, 24. novembrī kļūst sešdesmit gadus vecs. Neticami, — bet tomēr. Aizskrējais laiks. Kā nebijis.

Sēļu zemes dēls, nākdams no Augšzemes Biržiem, viņš pēc Jēkabpils vidusskolas beigšanas par studiju priekšmetu izvēlējās baltu filoloģiju. Latvijas universitātes mācības spēki, nojauzdami, kādas tālas perspektīvas latviešu nacionālā zinātnā pētījumiem atveras pašu valstī, gaidīja ka no viņu klausītāju vidus nāks nākamie latviešu valodnieki, dainologi un literātūras kritiķi. Šādu izcilāko nākamo baltologu vidū mēs, zaļie pirmkursnieki, tūlīt ievērojām enerģisko birzieti, kuŗa pagalam pamatīgi izstrādātie referāti par tautas dziesmu poētiskās jautājumiem, semināra vadītāja Luza Bērziņa labvēlīgās atzinības pavadiņi, mums iedzina milzīgu respektu.

J. Bičolis, universitātē sadraudzējās ar Alvilu Augstkalnu (vēlāko docentu, kas 1940. g. mira pašnāvībā kā baigā gada spaidu upuris), jau toreiz lūkojās daudz tālāk nākotnē. Tā bija viņu abu iecere, ka vajadzētu izveidoties aktīvaj latviešu pētnieku kopai, tādai, kā kopēji ceņģieni un tuva draudzība tās dalībniekus saistītu visu mūžu. Tā radās filoloģijas un filozofijas studentu organizācija Ramave. Savā struktūrā līdzīga mežkopju šalkonei un teologu Auseklim, tā ātri izauga par plašu pulku ar vairāk nekā simt dalībniekiem. Daudz kas šīs filologu organizācijas pamatsatversmē un iekšējās dzīves reglamentējumā ticis tieši J. Bičola ieteikts un iedzīvināts. Bet kad sāka nākt klajā Ramavas izdodamās grāmatas, tā rakstu krājums Ceļi, J. Bičolis jau no paša sākuma bija viens no visaktīvākajiem redakcijas kolleģijas darbiniekiem. Atzīstams viņa nopelns, ka viņš, pats sniegdams vienu pētījumu pēc otra, raudzīja ieinteresēt un piesaistīt vēl citus autorus no jaunāko filologu vidus — lai latviešu sētas, gara mantu un rakstniecības pētišana ietu plašumā un dziļumā. Tas ir tiešs J. Bičola panākums, ka Ceļi kļuva tādi, ka tur iespīestos darbus tagad citē gan ārēmēs, gan pašā Latvijā — kaut arī 10. sējuma vērtīgais salikums, okupantiem nesaudzīgi un nesaprotīgi rīkojoties gāja bojā metalla kausējamā katlā.

Sniegdams teicamus zinātniskus pētījumus, J. Bičolis parādīja arī radoša literāta dzirksti, dažkārt pārsteigdams savus tuvos paziņas ar pavisam neparastiem pantiem. Kā Anšlavs Egļītis raksta par Amerikas gleznotājiem, ka, viņu darbos raugoties, dažkārt šķiet, ka laiks apstājies, tā tagad daļa mūsu radikālista ekscentrisko dzejoli var lasīt ar vieglu smaidu, atceroties Bičola 20-to gadu beigu posma pārgalvīgās improvizācijas vienā vai otrā ritmā. Toreiz tādu neparastu metaforu kaskādes neviens redaktors nebūtu iespīedis; jaunais autors bija tālu priekšā savam laikam.

Dziļa interese par poēzijas dzidrajām smalkumiem bija arī Bičola dzīves biedrei, sirsnīgai, jaukai zemgalietai, un nebūs lieki jājautā, kāds radīšanas jaudas mantojums ticis jaunpaaudzei — abu meitai Baibai Bičolei.

Par sava mūža uzdevumu J. Bičolis tomēr nebija spraudis poētisko radīšanu, bet gan zinātnieka un kritiķa darbu. Paralleli studijām strādādams Jelgavas vai Rīgas vidusskolās, viņš savu pētījumu klāstu nemītiģi papildināja ar aizvien jauniem darbiem. Daudzos tīrzājumos viņš atkārtoti pievērsies mūsu tautas dziesmām; šē iespējams tikai pavisam īsi atzīmēt, ka viņa ir ir pētījumi, piemēram, par dainu struktūru, chronoloģijas jautājumiem, dažādām daiļskanības problēmām, atskanām, asonancēm utj. No visjaunākajiem darbiem šīnī nozarē var atzīmēt viņa Amerikā publicēto pētījumu par variantu skaitu latvju dainās.

Domās asums, teicamas analītiķa spējas, liels skaits patstāvīgu, jaunu spriedumu, filologu visaugstākās klases cienīgs rūpīgums un precizitāte, plaša us dziļa materiāla pazīšana izvirza Bičola folkloristiskos pētījumus izcilā līmenī. Kritisks un rūpīgs pats būdams, viņš palaikam ar īgnumu vērsies pret dažādiem fražu vārštājājiem vai diletantiskiem fantazētājiem vienā vai otrā filoloģijas nozarē.

Latviešu valodas pētišanā J. Bičolis sniedzis vērtīgu pienesumu — ļoti labu birziešu izlokšnes aprakstu, kas iespiests Filologu biedrības Rakstos. Nozīmīga bija arī viņa piedalīšanās lielās Milēnbacha vārdnīcas sastādīšanā, gar ko, kā zināms J. Endzelīns un E. Hauzenberga-Šturma strādāja daudzus gadus. J. Bičola sniegums šīs vārdnīcas materiāliem bija ļoti vērtīgs tāpēc, ka viņš sīki pazina gan sava novada valodu, gan darbus. darba rīkus un to lietošanu — un pašu lauku dzīvi Augšzemē vispār.

Jau kā students un ģimnazijas skolotājs J. Bičolis bija ļoti pamatīgi iepazinies ar visu periodu latviešu literātūru. Tā, piem., palicis atmiņā (kādā izstādē Rīgā redzēts) viņa gatavots mūsu rakstniecības virzienu grafisks notēlojums — cauri gadšimtiem aizplūstošas, zarotas upes izskatā. Viņa veclatviešu rakstu studijas rezultējās veselā iespiestā grāmatā — mūsu agrīno tekstu chrestomatijā.

Kad Otrā pasaules kara bēgļu gaitās dažs devās ar tauku podiem, J. Bičolis kā lielu vērtību vedis līdz prāvu daļu no savas filologa bibliotēkas. Tā pēc tam kļuvusi par nesamaksājamu dārgumu krātuvi kā pa-

šam īpašniekam, tā citiem zinātn. un skolotājiem. Filologam nozīmīgu, daudzkārt glūzi nepieciešamu materiālu un ziņu vākšanu un kārtošanu turpinādams arī tagad ASV, J. Bičolis izvirzījis par vienu no visizcilākajiem mūsu rakstniecības un filoloģisko pētījumu pazīnējiem vispār. Suverēni visu vērtēdams, viņš spējis pievērsties gan jaunatnes audzināšanas un valodas un literātūras mācīšanas problēmām, gan, ja tas bijis vajadzīgs, varējis sniegt ļoti speciālus rakstus, referātus un izklāstus, tā sakot, visaugstākajā plāksnē, piem., ja bijis jāspīriež par Kultūras fonda apbalvojumiem, izglītības institūcijām vai kādiem citiem kardināļiem kultūras politikas jautājumiem. Pārlicina viņa zināšanu plašums un pamatīgums, viņa atzinumu loģiskie pamatojumi.

Daudz gadu būt vēl tādām pat — ar intuīcijas smalkumu, ar spriedumu drosmi un patstāvību! Joprojām būt viedam daudzzinim!

Kārlis Draviņš

Jānis Bičolis runā...